

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВИДУ СПОРТУ (НА МАТЕРІАЛІ АКВАТЛОНУ)

¹Марина Науменко, ²Ірина Когут

¹студентка Національного університету фізичного виховання та спорту України

²д. фіз.вих, доцент Національного університету фізичного виховання та спорту України

Email: ^{1,2} kogut_irina@ukr.net

Анотація.

У статті розглянуто чинники розвитку акватлону. Науково підтверджено доцільність їх застосування для популяризації підводної боротьби у світі та, зокрема, в Україні. Визначено ступінь впливовості груп проблемних чинників розвитку виду спорту на акватлон.

Ключові слова: неолімпійський спорт, акватлон, підводна боротьба, популяризація, чинники розвитку.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на наявну велику кількість видів спорту та рівень їх популяризації чітку концепцію розвитку спорту складно виокремити. Оскільки для кожного конкретного виду спорту будуть відрізнятися чинники його розвитку та їх пріоритетність застосування. Аналіз літературних джерел свідчить, що більшість сучасних фахівців [1-8], які досліджували питання розвитку та популяризації різних видів спорту, визначають розвиток виду спорту складною багаторівневою моделлю, що пов'язано з його поетапним зростанням, зокрема, на клубному, регіональному, національному та міжнародному рівнях.

У ході дослідження проаналізовано інформацію щодо особливостей розвитку і поширення неолімпійського спорту взагалі та окремих його видів і дисциплін [1, 3-6, 8], а також гіпотези щодо популяризації акватлону в Україні [7]. Проте у доступній літературі не було знайдено інформації, що підтверджувала доцільність застосування до підводної боротьби саме цих чинників та рівень їх співвідношення. Саме тому можна вважати цю тему досліджень актуальною, що містить у собі елементи новизни та потребує науково-дослідницької розробки.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано в межах наукового комплексного міжвузівського проекту «Теоретико-методологічні основи розвитку неолімпійського спорту» тематичного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2016 – 2020 рр. Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0111U001715).

Мета дослідження – підтвердження доцільності застосування чинників розвитку виду спорту до акватлону в світі та на території України за рахунок аналізу даних проведеного експертного опитування.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури та електронних джерел інформації за темою дослідження.
2. Визначити ступінь впливовості груп проблемних чинників розвитку виду спорту на акватлон.
3. Підтвердити доцільність застосування чинників розвитку акватлону та їх ступінь значущості задля його популяризації.

Методи дослідження: аналіз синтез та узагальнення науково-методичної літератури та джерел мережі Інтернет; експертне опитування; дедукція; порівняння, зіставлення та аналогія; математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз науково-методичної літератури та джерел мережі Інтернет дозволив виокремити групи проблемних чинників розвитку та популяризації виду спорту [8] з метою визначення рівня їх впливу на подальше ефективне функціонування акватлону та визначити загальні чинники розвитку виду спорту [4] задля підтвердження доцільності їх застосування до акватлону в світі та на території України за рахунок аналізу даних проведеного експертного опитування. Дослідження проводилося за рахунок анкетування 13 експертів, з яких 9 з України, 2 з Російської Федерації та по одному з Литви та Естонії.

Експертам було запропоновано проанжувати групи проблемних чинників розвитку виду спорту з урахуванням особливостей функціонування акватлону, а саме: соціально-політичні; економічні; статусні; організаційні; морально-етичні; наукові та інші (рис. 1). Експерти визнали найбільш суттєвою економічну групу проблем – 21 %. Менш проблемними вони визначили організаційні – 16 %, статусні – 16 %, соціально-політичні – 15 % та наукові – 15 % групи проблем. Найменші значення отримали морально-етичні – 14 % та інші – 3 % групи проблемних чинників.

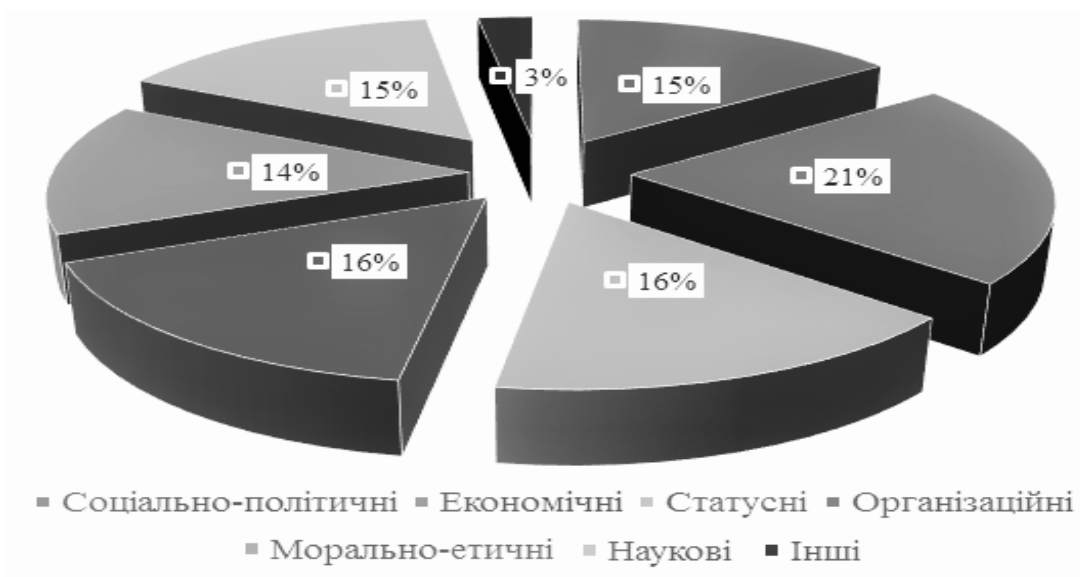

Рис. 1. Співвідношення ступеню впливовості груп проблемних чинників розвитку виду спорту на акватлон

У той же час групою експертів визначається залежність між певними показниками щодо підготовки акватлоністів (рис. 2) та рівнем розвитку акватлону в країні. Зокрема, серед них виокремлюють за порядком зменшення значущості: матеріально-технічну базу – 24 %, рівень кваліфікації тренерів та інших кадрів – 23 %, ефективну систему підготовки – 19 %, функціонування клубів підготовки – 16 %, наявність навчально-тренувальних програм – 15 % та інші – 3 %. Як наслідок, отримані дані дозволяють проаналізувати чинники розвитку підводної боротьби детальніше, оскільки нами вбачається пряма залежність між групами проблемних чинників розвитку акватлону та розподілом значущості чинників його популяризації.

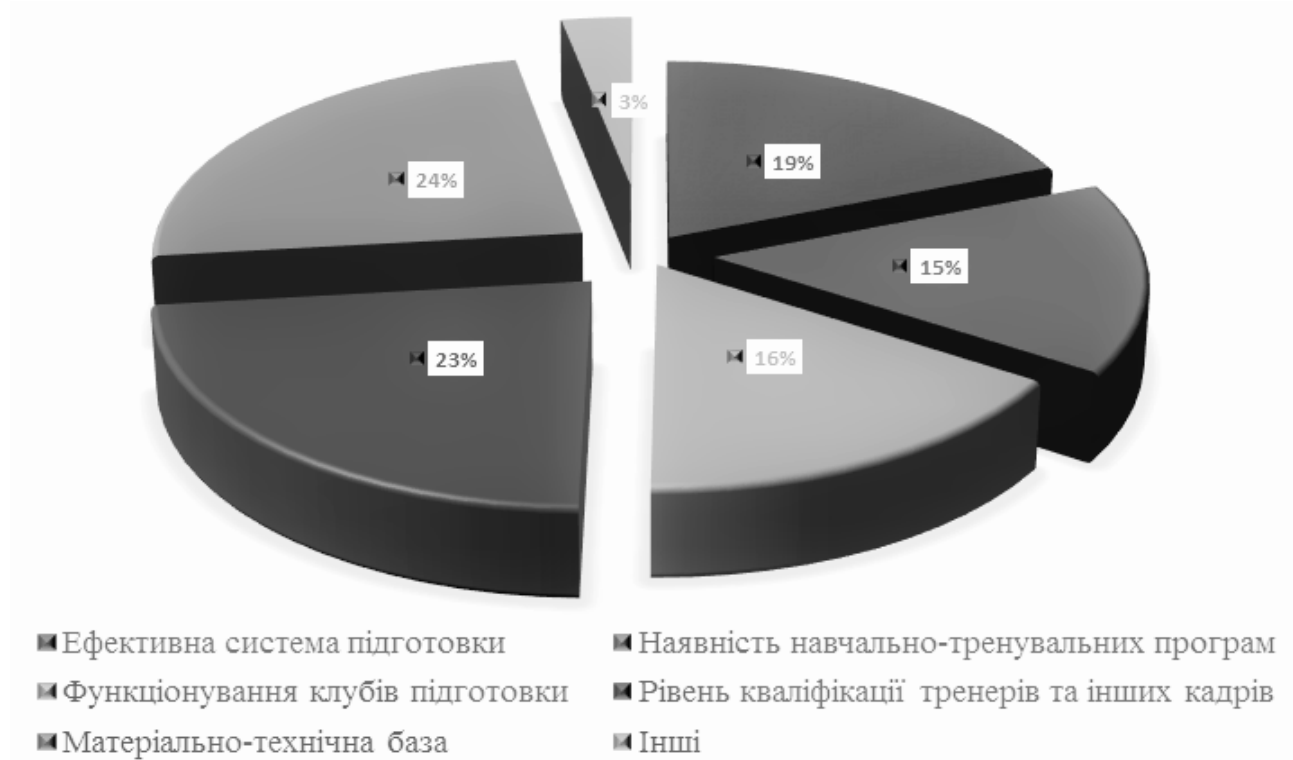

Рис. 2. Співвідношення показників, що впливають на підготовку акватлоністів

Згідно даних щодо чинників популяризації акватлону (табл. 1) та рівня їх значущості у відношенні один до одного можна стверджувати за порядком зниження значущості про пріоритетність наступних трьох: видовищність, фінансування та висвітлення в ЗМІ.

Найменший за порядком зниження ступінь значущості було визначено для таких чинників, як відсутність допінг скандалів, традиційність у країні та відповідність клімато-географічним умовам країни. Внаслідок цього можна зазначити, що отримані дані пріоритетності чинників популяризації акватлону відповідають сучасним умовам розвитку та поширення виду спорту з урахуванням його специфіки.

Варто зазначити, що показник значущості чинників розвитку акватлону для світових значень є нерепрезентативним, оскільки співвідношення експертів з України та з закордону було не рівним.

Таблиця 1

Чинники розвитку акватлону

Чинники	Значущість (у %)	
	В Україні (частка від світу)	У світі
Видовищність	9,17	13,31
Високі досягнення спортсменів	6,21	8,68
Фінансування	8,28	11,83
Висвітлення в ЗМІ	7,59	10,06
Доступність	5,62	8,09
Масовість	5,72	8,28
Відсутність допінг скандалів	4,54	6,11
Травмо-небезпечність	3,55	6,71
Відповідність клімато-географічним умовам країни	2,96	3,94
Прикладний характер	5,82	9,66
Традиційність у країні	2,76	4,04
Тривалість спортивної кар'єри	7	9,27

Ступінь узгодженості думок 13 експертів визначався за величиною коефіцієнта конкордації та становив – $W = 0,37$. Статистична достовірність коефіцієнта конкордації оцінювалася за допомогою χ^2 -критерію, що становив – $\chi^2 = 53,6$. Ступінь свободи дорівнював значенню – $V = 11$. Похибка становила – 0,05. Як наслідок, χ^2 -критерій табличний становив – 19,68. Оскільки значення χ^2 -критерію розрахункового більше за значення χ^2 -критерію табличного – можна стверджувати про високий ступінь узгодженості думок експертів.

Таким чином, аналіз отриманих даних свідчить, що експерти підтверджують доцільність використання вищезазначених чинників розвитку акватлону та визначають оптимальну пріоритетність їх ефективності застосування, проте з урахуванням особливостей країни, що його культивує.

Висновки: У результаті досліджень визначено групи проблемних чинників розвитку виду спорту та загальні чинники його популяризації з метою прогнозування доцільності та ефективності їх подальшого застосування до акватлону.

Ступінь впливовості груп проблемних чинників розвитку виду спорту на акватлон згідно думок експертів є наступним: економічні, організаційні, статусні, соціально-політичні, наукові, морально-етичні та інші.

Чинниками розвитку акватлону в Україні та світі визначено наступні: видовищність, високі досягнення спортсменів, фінансування, висвітлення в ЗМІ, доступність, прикладний характер виду спорту, тривалість спортивної кар'єри та інші. Доцільність їх застосування підтверджується даними експертного опитування, участь у якому брало 13 експертів з акватлону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дев'ятаєва О. Перспективи розвитку пляжних ігрових видів спорту у контексті сучасних тенденцій міжнародного спортивного руху / О. Дев'ятаєва, Т. Кропивницька // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 4. – С. 66-70.
2. Долбишева Н. Управління неолімпійським спортом у міжнародному спортивному русі / Н. Долбишева // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 1. – С. 99-105.
3. Кропивницькая Т. А. Роль средств массовой информации в популяризации спортивных единоборств в Украине / Т. А. Кропивницькая // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХП), 2008. – №9. – С. 79-83.
4. Кухтерина А. Н. Популярность вида спорта: понятие, атрибуты, способы повышения // Преподаватель XXI век. 2011. №3. – С. 100-108. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/populyarnost-vida-sporta-ponyatie-atributy-sposoby-povysheniya> (дата звернення 13.03.2019) – Назва з екрану.
5. Науменко М. В. Стан та перспективи розвитку акватлону в Україні / М. В. Науменко // Неолімпійський спорт: історія, проблеми управління та система підготовки спортсменів: збірник наукових праць та матеріалів III Всеукраїнської студентської науково-методичної конференції з міжнародною участю

- (Дніпро, 7 квітня 2017р.) / Міністерство освіти і науки України, ПДАФКІС. – Дніпро: ПДАФКІС, 2017. – С. 200-205.
7. Науменко М. В. Характеристика розвитку акватлону як неолімпійського виду спорту / М. В. Науменко, І. О. Когут // Фізична культура, спорт та здоров'я: стан і перспективи в умовах сучасного українського державотворення в контексті 25-річчя Незалежності України: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 8–9 грудня 2016 р.) [Електронний ресурс]. – Харків : ХДАФК, 2016. – С. 410-413. – Режим доступу : http://hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/konf_8_12_2016.pdf (дата звернення 13.03.2019) – Назва з екрану.
  8. Науменко М. В. Чинники популяризації акватлону в Україні // Спорт та сучасне суспільство: Матеріали XI Міжнародної наукової інтернет-конференції 29 березня 2018 р. / НУФВСУ. – К.: Олімпійська література, 2018. – С. 173–178.
  9. Неолімпійський спорт: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / [Є. В. Імас, С. Ф. Матвеєв, О. В. Борисова та ін.]. – К.: НУФВСУ, вид-во «Олімп. Л-ра», 2015. – С. 152.